

SVENSKA HEM

I ORD OCH BILDER

I detta häfte beskrives

*Ryttmästare och Fru Louis Hedbergs hem, Bjersjölagård
av Ewert Wrangel*

Liljevalchs-Utställningen 15 sept.—15 okt.

*En vandrare gick genom Vinland av Ane Randel
"I det äkta champagnevinets lustgård".*

Stockholm / Iduns Tryckeri A. B.

Årgång XXII. N:r 8. Augusti 1934.

Pris kr. 2:50

Slottet från stora landsvägen.

Bjersjölagård

Det Hedbergska hemmet och dess samlingar.

I.

MITT INNE i Malmöhus län, öster om Vombsjön och emellan Hörby och Sjöbo, ligger en av landets bäst bebyggda herrgårdar. Bjersjölagård, som rymmer ett av våra vackraste hem, ryktbart genom två synnerligen betydande samlingar.

Det nutida Bjersjölagård ersätter ett medeltida kungligt slott, kallat Beritsholm. Man vandrar från nuvarande slottet markledes ett par kilometer åt nordväst över åkrar och ängar och träffar vid skogsbrynet ett par grönskande kullar, som resa sig över forna löpgravar. I gamla dagar utbredd sig här en sjö, som numera blivit till större delen torrlagd; en torvmosse och ett litet vattendrag markera terrängen. Här har en gång på Beritsholm kung Valdemar, kallad Atterdag, residerat, och man känner också, att hans dotter Margareta, de tre nordiska rikenas monark, tidvis uppehållit sig här. Den mäktiga drottningen höll också till på Lindholmen, den stora borgen vid Böringesjön, där hon länge i fångenskap förvarade den besegrade konung Albrekt. Båda

borgarna ligga nu i fredlig grönska, båda ännu icke undersökta, men troligen av liknande utseende med fasta murar och ett eller annat fast hus innanför dessa. Beritsholm har tydligen haft en förborg, upptagande en särskild ö, och från den ledde vindbryggor dels utåt, dels över till den egentliga slottsholmen. Det finnes i Skåne rätt många sådana borgkullar både från äldre och senare medeltid, vilka vänta på sin förklaring; kanske skall det forna kungasätet här vid Bjersjölagård snart få sin sagoskildrare.

Borgen nedbröts redan 1529. Men gårdens saga var därmed icke all, den fick, som flera andra skånska gårdar, under den svenska tiden ett nytt uppsving.

Även under denna tid var gården till en början kronogods. Ekonomibyggnaderna hade flyttats längre söderut, där kungsladugården gav namn åt det nuvarande godset. Detta övergick till en av den svenska regeringens förtroendemän i den nya provinsen, Niklas Cronacker, överkommissarie i Skåne, vilken förvärvat Fulltofta, Rönne-

Fru Marja Hedberg.

Ryttmästare Louis Hedberg.

holm och andra gårdar i Malmöhus län, bland vilka några gått i arv till den rike Cronackers efterkommande ända in i våra dagar. Bjersjölagård övertogs av mågen Chr. M. Coyet och bibehöll sig i dennes släkt omkring hundra år. Efter Coyet'arna ägdes den stora och värdefulla gården av medlemmar av släkterna Ehrenborg och von Bülow. Under åren 1918—23 innehades Bjersjölagård av ryttmästaren greve Fredrik Bonde.

Vid den stora ladugården funnos ju också bostadshus, och Niklas Cronacker eller hans måg Coyet lät under (nuvarande) huvudbyggnaden gräva och mura solida källare vilka ännu i dag användas. Bostadshuset var då alltså av korsvirke. Men år 1766 lät majoren H. J. Coyet uppföra ett vackert stenhus som huvudbyggnad, varpå följde norra flygeln 1777 och slutligen den södra 1812. Denne Coyet var gift på Hjularöd med Ch. V. von Dellwig, och de båda makarnas initialer och vapen pryda portalen i slottets mittparti.

Den svenska herrgårdsstilen hade under 1600-talet så småningom förändrats; från århundradets mitt var det franska inflytandet starkast, och våra största arkitekter, N. Tessin far och son, följde, i stort sett, för lantslotten det exempel, som François Mansard givit i det lilla eleganta »Maison» (efter en senare ägare kallat »Maison Laffitte»), en två våningars huvudbyggnad med bredvidliggande flyglar. Dessa innesluta en »cour d'honneur», som på fjärde sidan begränsades av

murar. Den stora massiva slottstypen fick mot 1700-talets mitt — rokokons tidevarv — en lättare prägel, flyglarna utflyttades, taken brötos i tvenne svängda linjer. Statvåningen var vanligen den nedre; stundom voro dock statrummen fördelade i båda. Sverige fick i Övedskloster det största och vackraste rokokoslottet. Dess förste mästare lär ha varit Carl Härleman, en av vår rokokoperiods förnämste smakledare. Han följdes av Jean Erik Rehn. Rehn, som var sysselsatt vid Övedskloster, har sannolikt ritat — så antages numera allmänt — både Tullesbo och Bjersjölagård; dessa tre representera förträffligt den svenska slottsarkitekturen här i hjärtat av Skåne.

Bjersjölagårds huvudbyggnad är anlagd på fyra rum i fil samt valvkrönta entréhallar. Mittpartiet är markerat av en något utskjutande risalit samt rusticering å nedre våningens ytor och i hörnkedjorna. Porten bildar en stickbåligt avslutad nisch. — De inre dörrarna voro breda och enkla, några av dessa i senare tid förändrade till deuxbattanger.

Flyglarna sluta sig i stort sett till denna stil, men med övre våningarna lägre. Den södra flygeln avviker genom större enkelhet, lägre tak m. m., som följer empiristilens linjer. Denna åtskillnad mellan flyglarna märker man också i det inre, bl. a. i huvudtrapporna: i den norra flygeln är trappan svängd, i den södra går den i vinklar.

Ytorna äro putsade, taken av tegel, dock å den 1812 uppförda flygeln av plåt. Flyglarna för-

bindas med huvudbyggnaden genom svängda murar, i vilka ursprungligen portar lett från honnörsgården till parken. Dessa portar hava under 1800-talet igenmurats, och i stället äro förbindelsegångar anlagda — ett högst praktiskt arrangemang, som dessutom givit sällskapsvåningen ett förtjusande blomsterrum och ekonomiavdelningen utmärkta förvaringsrum m. m. (förändringarna här delvis av mycket färskt datum). — Den höga, av en port genombrutna muren vid norra flygeln är ursprunglig, liksom det kortare murstycket vid den södra. Fasadmurarna i söder och väster äro uppförda 1929.

II.

Hemmet på Bjersjölagård har, vad utrymmen och yttre anordningar beträffar, utvecklats sig under tidernas lopp. Det har i det inre naturligtvis haft olika prägel under olika ägare. Under den nuvarande visar det emellertid en slutenhet och enhetlighet — vågar jag säga — såsom aldrig förr; utrymmena äro också begagnade på det bästa sätt.

Det hem, som *Ryttmästare Louis Hedberg* och *Fru Marja Hedberg* här grundlagt och sedan 1924 utvecklat, torde icke ha många motsvarigheter i vårt land. Åtskilliga föremål stamma från det gamla Hedbergska hemmet i Malmö, en mängd äro anskaffade under ägarens bosättning i Hålsingborg, där samlingarna grundlades, men här på Bjersjölagård ha inventarierna i alla riktningar betydligt tillökats och samlingarna bringats upp till den höjd de för närvarande hava, vittnande om godsägarens och hans makas målmedvetna, energiska arbete, såväl som om deras fina smak och omdöme.

Vi stanna med bilen framför huvudbyggnaden, där den bekväma trappan för oss in i *nedre hallen*. Redan här göra kistor, tavlor och vapen ett värdigt gammaldags intryck. Den vackra samlingen jaktgevärs talar också om ett av ägarens älsklingsnöjen. Vi föras in till höger i Rökrummet; där stanna vi emellertid ej nu om icke för att som hastigast genomgå den noggranna katalog, som värdinnan upprättat särskilt över den stora tavelsamlingen; ty vi ha föresatt oss göra »husesyn» och börja då i *matsalen* till vilken ingången är på hallens andra sida.

Bjersjölagårds nedre våning var icke anlagd på stora rum, och både matsal och salong ha sitt nuvarande omfång genom sammanslagning av resp. två rum. Ehuru värmeledning införts, äro de flesta av de gamla Rörstrandskakelugnarna, med den vackra dekoren, bibehållna. I matsalen se vi en sådan bevarad, med klassicerande kolonnform från 1800-talets början. Möblerna äro till större delen av nytt datum, men konstnärligt utförda, ritade av Louis Nilsson, skulpturerna utförda av Anders Olsson; »cassonen» från den äldre renässansen har föresvävat konstnären för de två kistborden. Från 1600-talets slut är det

eleganta (holländska) skåpet med rik blomsterornamentik i relief. En golvklocka med gammalt lackarbete erinrar om 1700-talet. Två smakfulla tebord fullända möbleringen. Lampetter (två med ståletsning av B. Beskow), kandelabrar, gammalt silver, glas och porslin — däribland vackra Sévrespjäser — höra till en solid matsalsinredning. Och så porträtten på väggarna! Å långväggen dominera Johan H. Scheffels porträtt av general Eberhard von Bildstein, flankerad av Lorentz Pasch d. ä:s konterfejer av Ulrika Eleonora och Fredrik I samt Lucas von Bredas präktiga porträtt av kammarherren greve C. V. Polus. Till 1800-talet förflyttar oss J. G. Sandbergs utmärkta självporträtt, som 1849 överlämnades till konstakademien men 1906 utbytts mot ett annat (utan att akademien vann därpå). På ena fönsterväggen hänga bilderna av ägarens föräldrar, den framstående grosshandlanden och skeppsredaren i Malmö Sigurd Hedberg och hans maka, den senare målade av Wilhelm Smith. Mitt emot på andra kortväggen hänga det nuvarande värdfolkets porträtt, värdinnans av Ragnar Alyre i en viss modern hållning och teknik, och värdens av Jonas Åkesson, ett förträffligt kavalleristporträtt, momentant uppfattat. — På väg in till salongen dröja vi vid en större tavla över kistan med kandelabrarna; det är intet porträtt, det är en religiös bild (som också får tjäna som altarbild vid de högtider på Bjersjölagård, där en sådan kan påkallas). »Kristi himmelsfärd» gör med sina motsatta gestalter och belysningar ett ganska gripande in-

Nedre hallen.

Matsalen med målningar av Scheffel, L. Pasch d. ä., Sandbergs självporträtt och porträtt av ryttmästare Hedbergs fader. Sideboard skulpterat av Anders Olson, skap 1600-talet.

Matsalen med Wilh. Smiths porträtt av ryttmästare Hedbergs moder.

Fru Marja Hedberg. Oljemålning av Ragnar Alyre.

Helhetsbild av matsalen sedd från fönstersidan.

Rytmästare Louis Fieöberg. Oljemålning av Jonas Åkesson.

Matsalen med målning av Blommér. Kista med Sèvres-porslin och silver.

Den av två rum bestående salongen, sedd från fru Hedbergs skrivrum.

tryck. Konstnären var från denna trakt, från grannpastoratet Öved och Blommaröds by, varifrån han tog sitt namn: Nils Jacob Olsson Blommér. Bilden tillhör hans senare produktion (1846), strax före avresan till utlandet. Vi återkomma till Blommér nedan. — Ett par landskap hava också sin plats här i matsalen som dörröversstycken: J. Lundegårds »Gule-gården i Falsterbo» och Alb. Larssons »Från Viks fiskläge». Nämnas må också Edv. Perseus lilla vackra »Kyrko-interiör». — Emellertid måste här anmärkas, att dessa och andra bilders plats icke är definitiv, och att — helt naturligt i ett hem under utveckling — förändringar i inredningen kunna komma till stånd.

III.

Salongen, musikrummet, som intar nedervåningens centrum, har — från matsalen räknat — en första avdelning (ursprungligen ett självständigt kabinett), vari pianoflygeln är placerad. Möbleringen utgöres här av en liten smäcker empirsoffa från stilens tid med tillhörande stolar klädda med siden i vinrött. Färgerna både i tyger och tavlor taga sig här förträffligt ut mot väggarnas ljusst gulgröna tapeter. Det övriga rummet prydes också med vackra empirmöbler beklädda med smultronfärgat sidenstoff. Emellan avdel-

ningarna står en italiensk marmorgrupp från det äldre Hedbergiska hemmet. Vi lägga särskilt märke till två utsökta svenska sekretärer från 1700-talets mitt och senare del, den förra med mjuka svängda konturer och marketteriarbete i rutor, den andra gustaviansk med rutor i ytmönster. Av de två 1700-tals glaskronorna är den mindre ett lika elegant som sällsynt arbete i bergkristall.

Den större delen av salongen tyder ännu genom sina nischer på den ursprungliga rokokoinredningen. Kakelugnarna äro här längesedan borttagna, i den ena nischen finnes en utgång till hallen, den andra hyser en öppen marmorspisel. På spiselns stå ett ståtligt brännförgyllt bronsgarnityr av ur och kandelabrar samt en del gammalt porslin, bl. a. en grupp Sèvresporslin. Porslinet hör för övrigt till det utsmyckande elementet i denna salong; man lägger särskilt märke till pilastrarnas tallrikdekoration: de flesta av dessa tallrikar äro av 1700-talets bekanta ostindiska (kinesiska) »famille rose». Bord och byråar prydas av emaljerade dosor och annan preciosa.

Salongens väggar prydas av den dyrbaraste äldre delen av Bjersjölagårds-galleriet. 1700-talets förra hälft, som vi nyss sågo representerad i matsalen, har här en fortsättning — längst bort mitt emot ingången från matsalen — i Georg Desmarées förträffliga porträtt av kommerserådet D. H. Hildebrand († 1720). Desmarées till-

Salongen: Mariebergskakelugn, över soffan tavlor av Roslin, Mandelberg och Wickenberg, vid kakelugnen Salmson, Nordenberg och Södermark.

Salongens båda rum sedda från matsalen.

hörde en internationell konstnärsfamilj, som fått en god utkomst i Sverige; han utvandrade emellertid och blev en av de förnämsta porträttmålarna i konststaden München. Här i salongen möter oss emellertid framför allt det senare 1700-talet. Det representeras av trenne konstnärer, vilka alla likaledes hade starka utländska förbindelser, men som företrädde olika sidor av den europeiska konsten. Johan Edvard Mandelberg (1730—86) är den minst kände av dessa. Han hörde, som jag antydde, till de många svenska artister, som nu i utlandet skaffade sig bröd och erkännande. Det är ganska egendomligt — och för vårt land ärorikt — att det svenska måleriet, som först under 1600-talets senare del börjat återuppblomma, ganska snart blev så manstarkt, att vi hade råd att avstå en hel rad större och mindre mästare till främmande land. Så påträffa vi under nämnda århundrade svenska konstnärarnamn i Danmark, Ryssland, Tyskland, England, U. S. A. samt framför allt i Frankrike. Helt annat var förhållandet med vårt grannland Danmark, och detta icke blott vad den stora konsten beträffar utan också konstindustrin, en sådan möbelfabrikation t. ex. som redan vår frihetstid och sedan den gustavianska tiden ha att uppvisa, känner man icke i Danmark. Åtskilliga av de mest använda

Damporträtt av Olof Södermark.

Soffavägg i salongen med ostindiskt porslin, målningar av Marcus Larson och Stäck.

bland målarna i vårt grannland kommo från Sverige. Pilo är ju den främste. Mandelberg intog en mera blygsam ställning och var också en blygsammare man. Men även han blev professor vid den nya konstakademien i Köpenhamn. Han användes särskilt för större dekorationsuppgifter; i gamla Christiansborgs slott gingo hans väggmålningar (redan genom branden 1794), förlorade, men i Frederiksberg och framför allt i Fredensborg sitta åtskilliga sådana kvar. Han visade stor smidighet i anslutning till tidens smak. I sina smärre bilder tilltalar han oss mera än i de stora väggstyckena. Sådana äro emellertid mycket sällsynta i enskild ägo. Bjersjölagårdsamlingen har dock lyckats få med sig införlivade icke mindre än sju, nämligen ett litet sympatiskt självporträtt (signerat 1751), (nu uppställt på den större sekreteraren under Roslins självporträtt) samt två ba-

taljstycken och fyra landskap. Som bataljmålare hade han redan under ungdomstiden gjort sina lärospån i Sverige, nämligen genom kopiering av Ph. J. Lemkes karolinska bataljscener — av denne Lemke har Bjersjölagård en livlig sådan scen (nu placerad i Rökrummet). Sedan rönt Mandelberg i Frankrike inflytande av den då moderne mera eleganta Joseph Vernet, och det är återklang av dennes konst vi se i de här hängande tavlorna.

Pehr Hilleström (1733—1816) står på samma linje som Mandelberg, om än hans utbildningsväg var en annan och hans alstring gick mera dels i den genremässiga, dels i den historiska riktningen än i den dekorativa. På Bjersjölagård är han företrädd med två bilder, en historisk (Gustaf Vasa hos Joakim Brahe på Tärna) och en exteriörgenre, den senare, »Eldsvåda i en

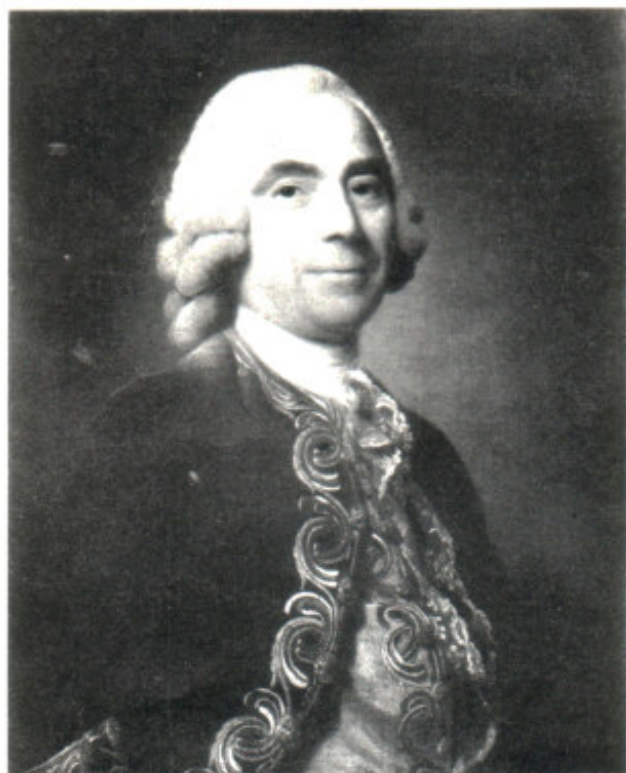

Baron de Neubourg-Cromière av Alexander Roslin.

småstad», med djärva belysningseffekter och kraftiga färgmotsatser.

Hilleström återvände, efter en längre vistelse i Frankrike — där han egentligen studerat vävnadskonsten —, medan Mandelberg stannade i Danmark. I Frankrike naturaliserades också den störste av alla de svenska emigranterna, *Alexander Roslin* (1718—93). Han hade efter grundliga studier och en ganska lång utbildningstid — då han bl. a. några år på 1740-talet vistats i sin födelseprovins Skåne — kommit till den stora konstmetropolen 1752. Nu var han fullbildad och kunde med framgång upptaga tävlan med de inhemska mästarna i porträttgenren. Från alla håll började beställningar strömma in. Bland de förnåma personer, som nu uppsökte Roslin märktes baron de Neubourg-Cromière, som 1756 lät sig och sin gemål avbildas av den utländske

mästaren. I dessa porträtt är färgskalan ännu rätt ljus, rokokokoartad; hållningen är i det yttre lugn, men livligheten och humöret tyckas vilja bryta ut när som helst. Det är denna *latenta* rörelse jämte ansiktsuttrycken, som framför allt tjusar oss i Roslins bästa porträtt. Så kommer därtill i dessa båda knästycken dräkternas glänsande färgspel. Baronessans porträtt hänger nu i Stockholms Nationalmuseum — där det räknas till de yppersta —, baronens här på Bjersjölagård. Denna samling har också typiska och värdefulla Roslintavlor från de tre följande årtiondena, han är alltså här synnerligen mångsidigt representerad. 1766 — alltså ett årtionde senare — är porträttet av »okänd herre» målat. Konstnärens färggivning är här något mörkare; den vackra bröstbilden har en solid, enkel prägel. Det fysionomiska uttrycket av klokhets och älskvärd-

»Okänd herre» av Alexander Roslin.

het är utmärkt. Detta fördjupades också med åren; det märkes icke minst i de porträtt, som han utförde vid besöket i hemlandet 1774—75. Till dessa hör ett par självporträtt, det ena är en bland konstakademiens mest berömda bilder; ett annat möter oss här (över den större sekretären och under baron Neuborg-Cromières). Här träder den 58-årige målaren oss helt intimt nära; porträttet är också en gåva till hans sväger, apotekare Wertmüller (i vars släkt det för övrigt behållits ända tills det övergick till nuvarande ägaren); i högra hörnet läses följande inskrift: »Hommage réndu par respect et obéissance à l'amitié. Roslin peint, par lui-même à Stockh: 1774.»

Det något större självporträttet i konstakademien målades följande år (»på drottningens befallning»); det sluter sig alldeles till detta, men är något mera officiellt i hållningen, med paletten som målar-symbol, i intim charm kan det icke tävla med Bjersjölagårdsporträttet. Vid Roslins besök i hemlandet var hans maka, den begåvade pastellmålaren, Marie Suzanne Giroust,

redan död; genom de uppväxande barnen bibehöll han hemlivets lycka. Som en älsklig familjebild lär man kunna tolka den här hängande tavlan (av år 1787), som nu är placerad emellan de Mandelbergiska målningarna och kallas »L'offrande à l'Amour». — Roslin och Mandelberg ha träffats förut. Den senare hörde till de många svenskar, som Roslin, en målarfurste i världsstaden, mottog och gav beskydd.

Endast vid några av de många övriga tavlorna i denna salong kan jag här dröja. En av Roslins bästa svenska efterföljare, C. F. von Breda, skola vi möta i nästa rum; med honom komma vi in på 1800-talet, och från dess förra del äro de två förnämsta porträttmålarna representerade på Bjersjölagård, J. G. Sandberg, vars självporträtt vi redan ha sett, och Olof Johan Södermark. Här i salongen hänger ett förtjusande kvinnohuvud av den sistnämnde, signerat Rom 1828. Södermark vistades då i den urgamla konststaden, där vi nu hade en betydande svensk koloni, som kretsade omkring bildhuggaren J. N. Byström och hans väninna Carolina Bygler; här har Södermark förevigat — skissartat men mästertligt — de ungdomliga dragen av en sydländsk skönhet. — Till samma generation hörde Fägerplan och Hjalmar Mörner. Också Mörner räknades under några år till den romerska kolonien, och hans folkklivsbilder från Italien äga ett ej ringa kulturhistoriskt värde; här är han emellertid representerad med en svensk scen, en bland hans bästa i olja: »Hästmarknad i Skåne» (motiv från Kivik?). Fägerplans familjebild »Musicerande barn» står artistiskt på en mera borgerlig ståndpunkt, tavlan är emellertid en vacker typ av vår älskvärda biedermeier-period.

Något längre fram i tiden infaller de svenska Düsseldorfarnas verksamhet. Bland dem finna vi på Bjersjölagård Fagerlin, Zoll och Nordenberg. Särskilt är Fagerlin utmärkt representerad. Ypperlig både som människo- och miljöskildring är interiören med de två fundersamma unga i det enkla köket, där man beundrar både den kraftfulla färgen och det fina valörstudiet i de olika belysta partierna. En annan interiör av Fagerlin hänger i rökrummet.

Även Bengt Nordenbergs »Interiör av en stuga» äger sitt intresse såsom ett talangfullt ungdomsarbete (1848), vilket visar hans läggning och hans riktning; »Sista färden» är en replik eller förstudie till

»Musicerande barn» av A. J. Fägerplan.

»Kurtis» av Ferd. Fagerlin.

»Vid toaletten» av Hugo Salmson.

den bekanta stora tavlan med det enkelt gripande ämnet. (Ännu en Nordenberg kunna vi se i rök-
rummet.)

Figurmåleriet från 1800-talets senare del är också företrätt i denna salong med en rad mindre dukar. Vi möta J. Chr. Boklund, Egron Lund-

gren (ett kvinnohuvud i olja), Ernst Josephson, Hugo Salmson, Gustaf Cederström och Nils Forsberg. Salmsons »Vid toaletten» verkar något gammaldags, men det ligger glans däröver, och kontrasten emellan den unga damens behagsjuka elegans och servantens robusta säkerhet är verk-

Rokokosekretär i salongen. Roslinporträtt.

Salongen med inblick i fru Hedbergs skrivrum.

Vitrin i lilla salongen med flakongsamlingen och engelsk fajans.

ningsfull. Frisk och kraftfull tillika — en pärla i samlingen — framstår Josephsons lilla skiss: »Saul och David», helt modern i sin färgklang.

Även det svenska landskapsmåleriets utveckling kan man här följa i några huvuddrag. C. J. Fahlerantz, vår store romantiker, har i denna samling några mindre bilder. A. Holm möta vi i nästa rum, liksom G. V. Palm (en ståtlig vy från Canale Grande i Venedig). I denna salong hänga ett par små vackra tavlor av J. M. Stäck jämte en stor dekorativ duk av Marcus Larsson. Medan Palm och Stäck ge oss lugna idyller från Italien eller Nederländerna, ligger det över Larssons konst något av nordisk heroism, ja, stundom bärsärkagång. Dennes tavla »Skeppsbrott vid klippig kust» (1860) med hav och moln i våldsam rörelse och oroliga ljuseffekter är synnerligen typisk för sin upphovsman, den hör till de bättre från hans sista period. En ny tid i vår landskapskonst inledes genom Alfred Wahlberg; i ett »Skogslandskap» (i denna salong) synes han ännu besjälad av den äldre romantikens och Düsseldorfmåleriets anda, men med hans överflyttning till Paris — som också här är representerad med en bild — bryter hos honom — och därmed i den svenska konsten — en ny landskapsuppfattning fram. Vi skola strax ytterligare lära känna den. Till Wickenberg samt till Zoll, en var här representerad med två tavlor återkommer jag nedan, liksom till Boklund.

Lilla salongen, gammal italiensk byrå med gamla glas. Oljemålningar av Holm, Josephson, Stäck, Lindman och Gegerfelt.

Lilla salongen med Mariebergskakelugn och Louis XVI-byrå, därovanför målningar av Breda och Lafrensen.

»Canale grande» av Carl Skånberg.

Fönstervägg i fru Hedbergs lilla salong.

Rökrummet sett från hallen, t. h. blomsterrummet, Chippendaleskåp med priser, över soffan målningar av Schultzberg, Wahlberg och G. von Rosen.

IV.

Fru Marja Hedbergs skrivrum (Lilla salongen) är beläget i slottets sydöstra hörn. Som sig bör har detta rum lättare möbler från den gustavianska perioden (stående på en ljusgrön Keshansilkesmatta). Möblerna äro utsökta; så byrån med inläggningar, vars skiva återkastar glansen av ädla kristaller. Elegant är den lilla byrån vid kakelugnen; man igenkänner där, bakom emaljer och porsliner, Georg J:son Karlins porträtt, vänskapligen och farbroderligt förärat åt värdinnan.

I den vackra gamla vitrinen har värdinnan sammanfört en mängd preciosa. Flakongsamlingen — varav flera pjäser en gång tillhört greve Georg v. Rosen — är berömd. Här ser man också vackra prov på gammal engelsk fajans. Men icke minst intressera oss de pris, som värdinnan vunnit vid utställningar för inläggning och konservering. På tal om keramik kan det här nämnas, att Bjersjölagårdsamlingen äger ett par mycket sällsynta Rörstrands-fat, daterade »Stockholm 20/3 1745».

Här möter oss också konst från 1700-talets senare del och 1800-talet. Över den lilla byrån sitter en tavla med ämnet »Josef och Potifars hustru»,

som signerats N. Lafrensen, och över denna är C. F. von Breda representerad med bilden av målarens syster. En rangplats i samlingen intages (över den större byrån) av den ganska sällsynta Anders Holms stämningsfulla Blekingelandskap. Under denna hänga bilder av J. M. Stäck, Axel Lindman och Ernst Josephson. Den senares »lilla stuga» är en sällsynt företeelse i sitt slag. Mitt emot sitter — under ett stort landskap av L. T. Billing — en av Carl Skånbergs förträffligaste venetianska motiv; denne mästare är här också representerad av en mindre bild. V. von Gegerfeldts »Fiskläge» bör icke förgätas, liksom icke heller de vackra landskapen av Arborelius, P. D. Holm och R. Norstedt. Slutligen äro här representerade A. Hj. Lindqvist, Wilhelm Smith samt Albert Larsson, den senare med två akvareller, en bröllopsgåva till Louis och Marja Hedberg. —

Vi inträda nu åter i *rökrummet*, vars skinnmöbel — placerad på en magnifik persisk matta — passar till namnet och gagnet. Från slottets byggnadstid härstammar kakelugnen, som med sina brutna hörn, mjukt formade krön och blomsterdekor ännu bär rokokons prägel. En liknande kakelugn, som väl stått i salongen, har nu sin plats i ett rum i ovanvåningen. Ugnens profile-

Rökrummet sett från blomsterrummet. Rörstrandskakelugn, inbyggd bokhylla. Tavlor av bl. a. Liljefors och E. Stenberg.

rade fot har väl ursprungligen uppburits av en träställning med små kolonettstöd. Nu står framför kakelugnsfoten ett solitt litet schatull, bärande årtalet 1796, med åtta slipade flaskor. Fönstrens och dörrarnas draperier bestå dels av persiska schalar, dels av kelims, upphängda på ståtliga hillebarder.

Ett skåp med glasdörrar — som också har rokokoformer, samt en atenienn upptagas av prishägare, skålar och tallrikar, av slottsherren — ända från det åttonde året — ärofullt vunna i kapplöpningar och ridsporttävlingar, samt medaljer för premierade djur. Vitrinen, vars nedre del är av alrot, är ett engelskt arbete från Chippendales tid, då detta slags förvaringsmöbler efter kinesiskt mönster först infördes. — Åtskilligt gammalt silver förvaras också här; ett driwet fat från barocktiden är uppställt över soffan.

Snett emot kakelugnen står en svensk rokokobyrå med svängda, buktande ytor, hörn och stöd. Den vackra »bordstudsaren», som står därpå, visar Boullearbete. Över denna byrå sitter f. n., mellan en Fagerlin och en Nordenberg, Lemkes ovan omtalade bataljstycke. Här hänger i närheten f. n. en märklig bild, en skiss av Edvard Perseus, bekant från år 1874. Det skulle bli en

stor historiemålning: »Erik XIV och Göran Persson, som skall bortföras av hertigarnas knektar»; det dramatiska och fysionomiska var icke Perseus' styrka, men både i komposition och i kolorit är tavlan förträffligt uppbyggd och hör tvivelsutan till sin upphovsmans förnämsta, så ofullbordad den än är. Tavlorna i detta rum utgöras för övrigt dels av djurstycken och »genre i det fria», dels av rena landskap. Alfred Wahlbergs »Sommarbild från västkusten» visar konstnären helt inne i det franska ljusmåleriet, en föregångsman till Konstnärsförbundets impressionistiskt påverkade landskapsmåleri. Pehr Ekström hör också till den gruppen — hans vackra »Översvämning» hänger över ateniennen — och Anshelm Schultzberg, så svensk han än är till motiv och stämning, har även gått i en utmärkt fransk skola. — Georg von Rosen, vars två små tavlor, med arkitekturmotiv, flankera Wahlbergs »Sommarbild», var en man för sig, med en viss avmätthet och en viss tyngd, men han såg sina motiv — i verkligheten eller i visionen — med en äkta konstnärsblick.

Till landskapets konstnärer hör också förvisso Bruno Liljefors. Den ena av hans tre bilder i Bjersjölagård, med »Sträckande vildgäss», har ett omfattande, ljust vattenperspektiv; de andra

»Motiv från Västkusten», oljemålning av Alfred Wahlberg.

Rökrummet. Atenienne med ryttarpriser, »Översvämning» oljemålning av Per Ekström.

Tidig svensk rokokobyrå med Boullependyl. Tavlor av Trulsson, Lemke, Nordenberg och Fagerlin.

»Göran Persson utlämnas till hertigens knektar» oljemålning av Edv. Perséus.

Rokokorummet.

Övre hallen, allmogekistor och gammal koppar.

Ryttmästarens sovrum.

1600-talsskåp och barockstolar.

båda, »Räven», som blickar ur busksnåret, och »Tjäderlek» i furuskogen, äro intima närbilder från konstnärens bästa tid. Av en föregångare till Liljefors, Carl Fredrik Kjørboe, finns här en tavla med solitt målade »Hästar». En annan häst-tavla — av den skicklige Georg Arsenius — ha vi gått förbi i matsalen. — I rökrummet är Ernst Norlind representerad med en djurbild.

Två av våra bästa interiörmålare från detta århundrades början äro också här företrädde. Julius Kronberg med en liten »Faun och nymf» samt Emmerik Stenberg med två Dalabilder. Den sistnämnde konstnärens figurstycken hava vanligen en lugn, nästan idyllisk hållning, men de höja sig genom teckningens kraft och färgens must vida över Düsseldorf-måleriets (vanliga) nivå. Så var också fallet med Ivar Kamkes »Interiör» med dess fina ljusbehandling. Till Anders Trulson återkommer jag strax nedan.

I väggen mellan kakelugnen och det inre hörnet är en bokhylla infälld, innehållande konstlitteratur, uppslagsböcker och planschverk, som äro nyttiga — eller oumbärliga — vid det studium, som fordras för ett närmare inträngande i och njutande av samlingens härligheter.

Från rök- och mottagningsrummet bege vi oss åter ut i *entré-hallen*. Där går en trappa ned till en källare från tiden före nuvarande slottets uppbyggnad. En annan stentrappa för upp till den

Fru Hedbergs sovrums.

Detalj av fru Hedbergs sovrums.

övre hallen. Med sina kistor och kopparkärl gör denna ett både ärevärdigt och vänligt intryck. Därifrån kommer man norrut till ett arbetsrum, möblerat av gamla färgrika allmogeföremål. Rakt fram kan man öppna dörren till en terrass, som leder över till norra flygeln. Innanför åt trädgårdssidan ligga fyra sovrums, två upplåtna åt barnen, ett åt husets herre och ett åt husets fru. Det förra av dessa (*Ryttmästarens sängkammare*) har rokokoformen bevarad, med paneler, svängda hörn och nischer. Inredningen är här icke färdig, men vid några präktiga möbler måste vi dröja. Den stora himmelssängen har rikt skulpterade barockstöd. Det präktiga klädskaftet visar klassisk barock, med pilastrar krönte av korintiska kapitäl samt förkroppningar som stöd åt den väldiga kransgesimsen. Av något äldre typ är det rikt skulpterade år 1642 daterade skåpet, som flankeras av två höga stolar i senare barock. Från 1700-talet härstammar den eleganta lilla glaskronan. Över det sist nämnda skåpet och stolarna sitta två sepiateckningar av Pehr Hörberg, vilka tillhöra bondemålarens bästa produktion.

Den övre hallens södra parti är numera ordnat som ett litet *rokokokabinett* med gamla franska rokokomöbler. Därifrån kan man komma ut på en altan, som leder till södra flygeln. Inåt för åter en dörr till fru Hedbergs sängkammare. I äldre tider bildade denna och förrummet en stor salong.

Nisch i sovrums med kyrkstakar.

Utsikten från ryttmästarens sovrum.

Parkbild mot slottet.

Parkbild.

Parkbild mot norra flygeln.

Blomsterrummet med stolar i bondrokoko.

Värdinnan i Färs härad's högtidsdräkt.

Passage i södra flygeln.